

Asia: VN/25733/2021

Luonnos Suomen digitaaliseksi kompassiksi

1. Kompassin tarkoitus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yrityksen digitalous -hankkeen näkökulmasta on hyvä asia, että Suomen digitalisoitumisen edellyttämiin politiikkatoimiin on otettu Digikompassi-luonnoksen ilmentämä laaja ja kunnianhimoinen lähestymistapa. Se osoittaa Valtioneuvoston käsitystä digitalisaation painoarvosta ja kattavuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa. Digikompassi-luonnoksessa esitetyt aloitteita ja ajatuksia voidaan lähtökohtaisesti pitää kannatettavina sellaisenaan.

Yrityksen digitalous -hanke pyrkii omalta osaltaan edistämään digitalisaatiota rakentamalla yritysten taloushallintojen digitalisoitumisen pohjaksi infrastruktuuria, joiden varaan erilaisia palveluita tuottavien yritysten ja viranomaisten toiminnan ratkaisuja voidaan myöhemmin rakentaa. Yrityksen digitalous -hankkeen kannalta olisi tärkeää, että Digikompassissa esitetyt näkökohdat huomioisivat läpi koko tekstin myös yritysten digitalisaation keskeisen roolin. Kun tekstissä puhutaan esimerkiksi arjen helpottumisesta, digiosaamisesta, identiteetistä, lompakoista tai vaikkapa oikeudesta omiin tietoihinsa ja tietoturvallisuudesta, tulisi lukijalle tulla täysin selväksi, että näissä yhteyksissä puhutaan myös yritysten toiminnan digitalisoitumisesta, sen haasteista ja sen edellytyksistä.

Tekstissä puhutaan pääsääntöisesti julkisten palvelujen digitalisointi- ja automaatiotavoitteiden saavuttamisesta. Digitalisoitumiseen kiinteästi liittyvä ekosysteemiajattelu ja ekosysteemeihin perustuva toimintamalli rakentuvat kuitenkin laajasti myös yksityisten palveluntarjoajien toiminnan varaan. Erityisesti tämä korostuu Yrityksen digitalous -hankkeen toiminnassa ja tavoitteissa. Tässä suhteessa olisi syytä korostaa, että digitalisoitumistavoite ei koske vain julkista sektoria, vaan digitalisaation tavoitteet koskevat kaikkia ao. ekosysteemin toimijoita. Digikompassissa tulisi huomioida selkeästi myös Yrityksen digitalous -hankkeen jälkeen tapahtuvan kehittämisen jatkuvuuden varmistaminen.

2. Haasteet ja mahdollisuudet

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yrityksen digitalous -hankkeen näkökulmasta digitalisoitumiseen liittyy kiinteästi ekosysteemiajattelu. Digikompassissa yksityisen sektorin digitalisoitumisen tavoite olisi tärkeää tuoda selkeästi ja vahvasti esiin julkisten palvelujen digitalisoitumistavoitteiden lisäksi. Tältä osin on syytä todeta lisäksi, että ekosysteemiajattelu ohjaa myös osaamistarpeita; digikompassissa puhutaan ICT-osaajien tarpeesta, mutta ekosysteemimallissa korostuvat myös muut osaamistarpeet, kuten palvelumuotoilu, viestintä ja muutosjohtaminen.

Digikompassissa olisi myös perusteltua käsitellä erillisenä asiana pienimpien yritysten digitalisoitumisen mahdollisuuksia ja haasteita. Lukumääräisesti suomalaisista yrityksistä suurin osa on mikroyrityksiä. Näiden digitalisoitumisen edistäminen on Yrityksen digitalous -hankkeen toiminnassa eräs painopiste alue. Myös Digikompassi voisi käsitellä tavoitetta edistää pienimpien yritysten digitalisaatiota, jotta myös pienimmille luotaisiin tosiasialliset mahdollisuudet lähettää ja vastaanottaa sekä hyödyntää rakenteisessa muodossa olevaa tietoa. Tähän liittyy kiinteästi myös ohjelmistotalojen ja tilitoimistojen palveluiden kehittäminen niin, että digitalisoituminen on helppoa ja taloudellisesti mahdollista. Pienten yritysten aktivoiminen on yksiselitteisesti keskeisin kysymys yritysten taloushallintojen digitalisoitumisen kattavuuden kannalta.

Yrityksen digitalous -hankkeen kannalta erityisesti huomioitavaa:

Yrityksen digitalous -hankkeen tekemä infrastruktuurin rakentamistyö merkitys on digitalisoitumiskehityksen kannalta keskeinen tekijä. Hankkeen toimikausi on asetettu päättymään vuoden 2024 lopussa. Hankkeen visiona on vuonna 2030 toimiva ekosysteemi, jossa yritysten taloushallinnon dokumentit (ekuitit, verkkolaskut, hankintasanomat ja tilinpäätöstiedot) liikkuvat saumattomasti ekosysteemitomijoiden (viranomaiset, palveluntuottajat) välillä rakenteisessa muodossa reaaliaikaisesti. Hankkeen aikana toteutettava konkreettinen ratkaisu on vähimmäistason - määrittymässä - ekosysteemi edellä mainittujen taloushallinnon dokumenttien ja tiedon liikkumiselle yritysten ja viranomaisten välillä. Lisäksi hanke tekee erilaisia selvityksiä ja standardointiratkaisuja, joiden varaan myöhemmät ekosysteemin palveluratkaisut voidaan rakentaa. Ekosysteemin vaatimien lainsäädäntöratkaisujen osalta Yrityksen digitalous -hanke tunnistaa ja edistää sääntelyn kehittämistä omalta osaltaan ja yhteistyössä asianomaisten ministeriöiden kanssa. Hankkeen tavoitteiden toteuttamisen kannalta on korostetun tärkeää, että ekosysteemin toimivuuden vaatimat lainsäädäntöratkaisut toteutetaan viipymättä.

Jo tässä vaiheessa on selvää, että hankkeen visiona oleva ekosysteemikokonaisuus ei tule valmistumaan hankkeen toiminta-aikana. Hankkeen päättyessä tunnistetaan ne välittömästi tiedossa olevat jatkokehitys- ja lainsäädäntötarpeet, joita toimiva ekosysteemikokonaisuus joka tapauksessa edellyttää. Tämän jatkotyön osalta on tehtävä tarvittavat ratkaisut erikseen.

Hankkeen toimikauden päättymisen jälkeistä aikaa ajatellen on siis aivan keskeistä, että päätetään jo hyvissä ajoin ennen vuoden 2024 päättymistä ekosysteemin toiminnan jatkokehityksen tavasta. Yrityksen digitalous -hankkeen näkemyksen mukaan on selvää, että hankkeeseen osallistuvien

viranomaisten on tehtävä päätös siitä, kuka ekosysteemin hallinnoinnista vastaa hankkeen päättymisen jälkeen. Ennen hankkeen päättymistä on tehtävä myös päätökset siitä, mitkä eri ekosysteemin toimijoiden roolit ja vastuut ovat. Tämä voi tarkoittaa myös lainsäädäntöratkaisujen tekemistä näiden roolien ja vastuiden selkiyttämiseksi ja velvoittavuuden aikaansaamiseksi.

Ekosysteemin hallinnointi tarkoittaa Yrityksen digitalous -hankkeen kannalta ennen kaikkea sitä, että jollekin viranomaiselle on määrätty tehtäväksi olla johto- ja koordinoitavuudessa kaikesta siitä jatkotyöstä, mitä toimivan ekosysteemin rakentaminen vielä hankkeen toimikauden jälkeen vaatii. Tämän tahon tulisi

- ottaa kokonaisvastuu siitä, että tarvittava jatkokehitystyö viedään läpi tavoitteiden mukaisesti ja tavoiteaikataulussa,
- seurata ekosysteemin toimintakykyä teknisessä ja toiminnallisessa mielessä ekosysteemin käyttövolyyymien noustessa ja kokemusten karttuessa,
- reagoida myöhemmin ilmeneviin korjaus- tai jatkokehitystarpeisiin,
- seurata ekosysteemin jäsenten oman toiminnan kehitystä ja varmistua uusien ratkaisujen yhteentoimivuudesta ekosysteemin kannalta,
- seurata ekosysteemin toiminnan kannalta merkityksellistä teknologista kehitystä
- seurata kansainvälistä norminanto- ja standardointikehitystä osallistuen siihen aktiivisesti yhteentoimivuuden jatkuvuuden turvaamiseksi
- edistää digitalisaation mahdollisesti edellyttämiä pakottavia lainsäädäntöratkaisuja sekä
- koordinoita jatkokehitystyön vaatimaa rahoitusta ja sen kohdentamista eri ekosysteemitoimijoille tarpeen mukaan.

Lisäksi ekosysteemin hallinnoinnista vastaavan tahon tehtävänä olisi vastata ekosysteemin ja digitaalisten ratkaisujen käyttövolyyymien nostamiseen tähtäävistä toimenpiteistä. Keskeisessä roolissa olisi luonnollisesti yhteistyö ekosysteemiä hyödyntävien asiakasyritysten, ohjelmistotalojen ja tilitoimistojen kanssa. Oma erityisalueensa olisi tässäkin mielessä pienyritysten digitalisaatioasteen nostaminen, mikä edellyttää monenlaisia toimenpiteitä, kuten kouluttamista ja tiedottamista, pienyrityksille käyttökelpoisten ohjelmistoratkaisujen kehittämistä sekä mahdollisten portaaliratkaisujen (esim. verkkolaskut, hankintasanomat) tukemista.

Ekosysteemin ylläpidon ja jatkokehityksen vaatiman rahoituksen osalta olisi kyettävä luomaan joustava malli. Kun rakennetaan useamman viranomaisen muodostamaa ekosysteemiä, on rahoitusta usein tarpeen myöntää samanaikaisesti usean viranomaisen toiminnan kehittämiseen. Rahoitus tulisi myöntää ekosysteemikokonaisuuden muodostamista varten kokonaisuutena, mutta kokonaissummasta allokoitaisiin varoja toteuttamisen vaatimien kehitystoimien osoittaman tarpeen mukaisesti kullekin virastolle. Vastaavalla tavalla on rahoitettu esimerkiksi harmaan talouden

torjuntaohjelmaa, ja malli on koettu toimivaksi. Näitä tilanteita varten tarvittaisiin joka tapauksessa joustavuutta ja ennen kaikkea kehitysmuotoista perustamista - olisi pyrittävä eroon raskaista hallinnollisista rakenteista ja kilpailutustarpeista. Esimerkiksi Yrityksen digitalous

-hankkeessa pyritään hyödyntämään malleja, joissa korvauksia esim. yhteiskehittämisestä kanavoidaan joustavasti valtionyhtiö Motivan kautta. Valtiokonsernin kokonaistehokkuuden nimissä investoinnit maksavat itsensä hyvin takaisin palveluiden tehostumisen myötä.

Ekosysteemin hallinnoinnista vastaavan tahon rooli olisi siis keskeinen ja vaativa. Hallinnointia varten tulisi joka tapauksessa osoittaa riittävät henkilöresurssit ja määrittää riittävät toimivaltuudet. Yrityksen digitalous -hanke katsoo, että hallinnoinnista vastaavan tahon tulisi lähtökohtaisesti olla viranomaistaho. Sen toiminnan tueksi voitaisiin järjestää ekosysteemin jäsenistä koostuva neuvottelukunta tai muu ohjaava elin riittävän monipuolisen ymmärryksen ja osaamisen varmistamiseksi.

3. Tavoitteet

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Yrityksen digitalous -hankkeen näkökulmasta on tärkeää, että Digikompassissa huomioidaan selkeästi myös yritysten digitaalisten kyvykkyyksien kehittäminen.

Yrityksen digitalous -hankkeessa korostuu ekosysteemimäinen ajattelumalli, jossa korostuvat ICT-osaajien tarpeen lisäksi myös muut osaamistarpeet, kuten palvelumuotoilu, viestintä ja muutosjohtaminen. Nämä tulisi myös huomioida.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Digikompassiluonnoksen 3 luvussa todetaan: "Suomessa on käytössä datapohjaisen arvonluonnin perustaksi avoimiin standardeihin perustuva, EU-yhteensopiva datainfrastruktuuri ja käytänteet (data-avaruudet) keskeisillä toimialoilla." Tässä kohdassa on mainittu keskeisinä toimenpiteinä Yrityksen digitalous -hanke. Tässä tulisi huomioida myös Yrityksen digitalous -hankkeen jälkeen tapahtuvan kehittämisen jatkuvuuden varmistaminen sekä se, että eri toimialojen palvelut rakennetaan yhteentoimiviksi. Hankkeen aikana luodaan vasta edellytyksiä reaaliaikataloudelle ja siitä saataville hyödyille (esim. rakenteiset eKuitit tai rakenteisen taloustiedot liikkuminen ekosysteemin eri toimijoille), mutta uusien palvelujen kehittäminen, viranomaisraportointiin tietojen hyödyntäminen ja rakenteisessa muodossa olevien yritysten liiketoimintatietojen käytön

laajentaminen vaatii toimia myös hankkeen jälkeen. Tältä osin tarvitaan myös lainsäädäntömuutoksia.

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Huomiot kohdissa 1 ja 2.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Huomiot kohdissa 1 ja 2.

4. Avaintulokset

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

-

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Yrityksen digitalous -hankkeen näkökulmasta on olennaista, että huomioidaan kehityksen jatkuvuuden varmistaminen hankkeen jälkeen.

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Yrityksen digitalous -hankkeen näkökulmasta on olennaista, että huomioidaan kehityksen jatkuvuuden varmistaminen hankkeen jälkeen.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Yrityksen digitalous -hankkeen näkökulmasta on olennaista, että huomioidaan kehityksen jatkuvuuden varmistaminen hankkeen jälkeen.

5. Mittarit

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

-

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Mittaristojen suhteen luonnos toteaa: "PK-yritysten määrä, jotka hyödyntävät kokeilu- ja testausympäristöjä, kasvaa." Tämä on hyvä mittari, mutta tavoitteissa ja mittareissa tulisi huomioida myös tuotannossa käytettävien ja kehitettävien digitaalisten palvelujen määrän lisääntyminen ja varmistaa, että kokeilut ja pilotit johtavat tuotantokelpoihin ratkaisuihin.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

-

6. Tuloksellisuuden seuranta ja yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

7. Muut huomiot digikompassiluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Rintala Minna
Yrityksen digitalous -hanke